

Vergaderjaar 2000–2001

27 214

Wijziging van de Provinciewet in verband met vermindering van het aantal leden van provinciale staten en gedeputeerde staten

Nr. 5

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 10 april 2001

1. Algemeen

Met genoegen bied ik u hierbij de nota naar aanleiding van het verslag aan in verband met het wetsvoorstel tot wijziging van de Provinciewet in verband met vermindering van het aantal leden van provinciale staten en gedeputeerde staten.

De leden van de fractie van de PvdA hadden met instemming kennisgenomen van het wetsvoorstel; de leden van de VVD-fractie en de D66-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel; de leden van de CDA-fractie hadden met enige reserve kennisgenomen van het wetsvoorstel; de leden van de fractie van GroenLinks waren niet pertinent tegen het voorstel, maar waren van mening dat nog geen overtuigende argumenten zijn aangedragen; de leden van de fractie van GPV en RPF hadden gemengde gevoelens over het voorstel; de leden van de SGP-fractie hadden met belangstelling, maar niet met instemming kennisgenomen van het voorstel. Gaarne ga ik hieronder in op de verschillende aspecten met betrekking tot het voorstel en de gestelde vragen. Bij de beantwoording heb ik de vragen zo veel mogelijk gerangschikt volgens de onderwerpen in de memorie van toelichting.

2. Relatie met dualisering

De fracties van CDA, PvdA, VVD, D66 en GroenLinks stelden vragen, die betrekking hebben op de relatie van dit wetsvoorstel met de voorgenomen dualisering van het provinciaal bestuur. De leden van de D66-fractie vroegen of er ten behoeve van ontwikkeling in dualistische richting reeds plannen zijn om de toedeling van bevoegdheden van provinciale staten aan gedeputeerde staten ter hand te nemen door middel van wettelijke aanpassingen. Naar aanleiding van deze vragen merk ik in de eerste plaats in algemene zin op dat een tweetal wetsvoorstellen wordt voorbereid met het oog op deze dualisering. Nog dit jaar zal een wetsvoorstel tot wijziging van de Provinciewet (Wet dualisering provinciaal bestuur) worden ingediend. Dit wetsvoorstel zal grote gelijkenis vertonen met het wetsvoorstel dualisering gemeentebestuur dat thans voor advies voorligt bij de Raad van State. Verder is een wetsvoor-

stel dualisering provinciale medebewindsbevoegdheden in voorbereiding. Beide wetsvoorstellen zullen erin voorzien dat concrete bestuursbevoegdheden bij gedeputeerde staten worden geconcentreerd. Daarmee wordt een dualistische functiescheiding aangebracht tussen provinciale staten (regelgeving en controle) en gedeputeerde staten (bestuur).

De leden van de CDA-fractie vroegen hoe dit wetsvoorstel een bijdrage levert aan de veranderingen, zoals beoogd in de kabinetsreactie op het rapport van de Staatscommissie «Dualisme en lokale democratie» en zien graag aangetoond hoe de verkleining van het aantal leden zich verhoudt met de beoogde taakwijziging van provinciale staten en de positie van de leden van gedeputeerde staten. Daarnaast waren zij van mening dat taakuitbreiding of rolverzwaring van de provincie zich niet mag beperken tot rolverzwaring voor gedeputeerde staten en vroegen zij hoe de voorgenomen uitbreiding van het provinciale takenpakket te rijmen is met de voorgenomen verkleining van provinciale staten. Naar aanleiding hiervan merk ik het volgende op. In het rapport van de Staatscommissie «Dualisme en lokale democratie» is geen verband gelegd tussen dualisering van het provinciaal bestuur en de omvang van provinciale en gedeputeerde staten. Evenmin is dat in het kabinetsstandpunt het geval geweest. Los van het voornemen tot dualisering is er om in de memorie van toelichting aangegeven en in deze nota verder uitgewerkte redenen, aanleiding om tot verkleining van provinciale staten over te gaan. Het streven naar dualisering van de verhoudingen binnen het provinciebestuur heeft geen zelfstandige, laat staan een doorslaggevende rol gespeeld bij het voorstel tot verkleining van de staten. Wel laat de voorziene taakverschuiving tussen provinciale en gedeputeerde staten zich goed verenigen met een verkleining van de omvang van provinciale staten. Die taakverschuiving houdt globaal in dat de bestuursbevoegdheden worden geconcentreerd bij gedeputeerde staten, en provinciale staten zich concentreren op hun controlerende, verordenende en budgettaire bevoegdheden, die zullen worden versterkt. Een en ander betekent dat provinciale staten hun taak op een andere wijze moeten gaan vervullen: meer als een politiek orgaan, minder als medebestuurder.

De leden van de fracties van PvdA en GroenLinks vroegen aandacht voor versterking van de controlerende bevoegdheid. De leden van de fractie van GroenLinks vroegen de Kamer te informeren over de extra instrumenten die de statenleden kunnen worden geboden ten behoeve van effectieve controle.

Ik hecht grote waarde aan versterking van de controlerende bevoegdheid van provinciale staten. Met het wetsvoorstel dualisering provinciaal bestuur, dat is aangekondigd in het kabinetsstandpunt Dualisme en lokale democratie, zal hierin naar verwachting dan ook worden voorzien. Het gaat hierbij onder andere om de invoering van een onderzoeksrecht en de plicht van gedeputeerde staten provinciale staten eigener beweging te informeren over alles wat voor de uitoefening van hun taak nodig is. Ook het voorstel voor een verplichte provinciale rekenkamer zal bijdragen aan een betere controle op gedeputeerde staten. Naast deze formele bevoegdheden dienen provinciale staten ook vanuit een andere rolopvatting hun controlerende taak uit te voeren. Daarvoor is ook een cultuurverandering nodig. Verder zal naar verwachting onder andere worden voorzien in een recht op ambtelijke bijstand alsmede de figuur van de eigen statengriffier (te vergelijken met de raadsgriffier voor gemeenteraden). Ook kunnen provinciale staten op de provinciale begroting middelen reserveren voor eigen (extern) onderzoek en het inhuren van contra-expertise. Daarnaast zullen zoals hiervoor al is opgemerkt ook de verordenende en budgettaire bevoegdheden worden versterkt. Het voert te ver daarop in het verband van dit wetsvoorstel uitvoerig in te gaan. Met deze maatregelen worden

de voorwaarden geschapen voor een betere vervulling van de vertegenwoordigende en controlerende functie van provinciale staten.

Tenslotte merk ik in dit verband naar aanleiding van de vraag van de VVD-fractie naar het verband tussen ontvlechting van het lidmaatschap van gedeputeerde en provinciale staten en het aantal statenleden op, dat door de ontvlechting het aantal leden van provinciale staten niet zal afnemen. Het aantal leden van provinciale staten vloeit rechtstreeks voort uit de Provinciewet en staat vast. Daarnaast is er een evenals thans door provinciale staten vast te stellen aantal gedeputeerden, met dit verschil dat zij niet langer tevens lid van provinciale staten zullen zijn. Ik heb niet het voornemen het aantal statenleden in het wetsvoorstel dualisering provinciaal bestuur verder te verminderen, zoals ik evenmin het voornemen heb voorstellen te doen om het aantal raadsleden te verminderen in het licht van de dualisering van het gemeentebestuur.

3. Vergroting van bestuurskracht en slagvaardigheid en het meer sturen op hoofdlijnen

Diverse fracties stelden vragen over vergroting van bestuurskracht en slagvaardigheid in relatie tot verkleining van provinciale staten. Verder werd de vraag gesteld hoe ook naast de verwachte positieve werking in verband met de vermindering van het aantal leden een verandering in de bestuurscultuur in provinciale staten en het sturen op hoofdlijnen bevorderd kan worden. De leden van de VVD-fractie vroegen om een nadere motivering van de stelling dat het scheiden van hoofdlijnen en details leidt tot een betere herkenbaarheid en vroegen ook of bij het argument van de betere herkenbaarheid de grotere letterlijke en figuurlijke afstand waarmee statenleden te maken hebben is meegewogen. Zij vroegen voorts welke relatie er ligt tussen de cultuurverandering en de vermindering van het aantal statenleden. Zij wilden weten waar de kritische grens ligt en bij welke vermindering er nog een culturomslag plaats zal hebben. De leden van de CDA-fractie vroegen naar voorbeelden waarmee kan worden onderbouwd dat verkleining van provinciale staten leidt tot vergroting van de slagvaardigheid en bestuurskracht en wilden weten waarom een kleiner aantal statenleden ertoe leidt dat het nemen van besluiten minder tijd kost. Ook vroegen zij door welke aspecten de slagvaardigheid wordt bepaald en waarom door de regering alleen kwantitatieve aspecten, het aantal leden van provinciale staten, worden genoemd. De leden van de fractie van GroenLinks misten een oorzakelijk verband tussen de vermindering van het aantal leden van provinciale staten en de vergroting van de bestuurskracht en het sturen op hoofdlijnen. Het probleem ligt naar hun mening het meest bij de grote fracties, waar de woordvoerders slechts minimale deelportefeuilles beheren. Kleinere fracties moeten zich nu al beperken tot de hoofdlijnen. Zij vroegen of ik het standpunt deel dat het probleem zich bij de grote fracties concentreert. De leden van de SGP-fractie vroegen naar het oordeel van provinciale en gedeputeerde staten op het wetsvoorstel. Ook vroegen zij aan de hand van voorbeelden aannemelijk te maken dat gedeputeerde staten en provinciale staten zich dermate met details bezighouden dat verkleining voor de hand ligt.

De herkenbaarheid van individuele leden van provinciale staten hangt onder meer samen met de rolopvatting van statenleden. De rollen van statenleden waren tot nu toe zowel het zijn van medebestuurder als van controleur. In het rapport van de Staatscommissie Dualisme en lokale democratie wordt op basis van een onderzoek van het SGBO in de onderzoeksbijlage bij dit rapport geconcludeerd dat statenleden geneigd zijn zich in de eerste plaats op te stellen als medebestuurder en niet als volksvertegenwoordiger met een primair controlerende verantwoordelijk-

heid (p. 503). De groeiende nadruk op het regisserende en integrerende karakter van de provinciale bestuurslaag en de centrale rol daarbij van de dagelijks bestuurders vraagt om een meer controlerende rol van provinciale staten. Het sturen op hoofdlijnen kan bijdragen aan het scheiden van beleid en uitvoering, en van regelgeving en bestuur. De controlerende rol van provinciale staten wordt hiermee versterkt. Indien de leden van provinciale staten zich meer beperken tot de hoofdlijnen van het beleid, kunnen zij meer afstand houden van bestuurders en zich meer als controleur dan als medebestuurder manifesteren. De meer controlerende rol van provinciale staten maakt het mogelijk met een kleiner aantal statenleden te werken. De Raad voor het openbaar bestuur is in zijn adviezen «Tussen staat en electoraat» (par. 4.5 en 4.8) van oktober 1998 en «Het bestuurlijk kraakbeen» (par. 6.1) van december 1999 in deze zin ingegaan op het sturen op hoofdlijnen en de herkenbaarheid van provinciale staten.

Voor wat betreft de slagvaardigheid en bestuurskracht van provincies is het niet zo dat een vermindering van het aantal statenleden er zonder meer toe zal leiden dat de slagvaardigheid en bestuurskracht zullen toenemen. Wel wordt een voorwaarde daartoe vervuld. Een te groot aantal statenleden kan immers leiden tot teveel bemoeienis met detailkwesties. Het meer sturen op hoofdlijnen, waaraan de vermindering van het aantal statenleden bijdraagt, zal ertoe kunnen leiden dat het besluitvormingsproces minder tijd kost. Ook het Interprovinciaal Overleg (IPO) merkt in zijn reactie op het wetsvoorstel op dat het van oordeel is dat vermindering van het aantal statenleden voor de bestuurskracht en slagvaardigheid geen panacee is, maar wel een aanzet in de gewenste richting kan geven. De reactie van het IPO, die is opgesteld na raadpleging van alle provinciebesturen, is als bijlage bij het wetsvoorstel gevoegd.

Op de bestuurskracht van provinciebesturen zijn, zoals reeds gesteld, meer factoren van invloed dan alleen de omvang van provinciale staten. Ik verwacht dat ook de voorstellen tot dualisering van het provinciebestuur, waarop in de tweede paragraaf is ingegaan, daaraan een bijdrage zullen leveren. Er kan naar mijn mening dan ook geen algemene uitspraak worden gedaan of het probleem nu bij de grote of bij de kleinere fracties zit. Een voorbeeld van een dergelijke andere factor is de provinciale bestuurscultuur. Zoals reeds gesteld in het kabinetsstandpunt op het advies «Het bestuurlijk kraakbeen» van de Raad voor het openbaar bestuur¹ zijn bij de provinciebesturen en het IPO reeds perspectiefrijke ontwikkelingen in gang gezet, die de vernieuwing van de provinciale bestuurscultuur op krachtige wijze stimuleren en ondersteunen. Het belang van deze cultuurverandering wordt onderstreept door de voorgenomen dualisering van het provinciaal bestuur. In IPO-verband is inmiddels een commissie samengesteld om het dualiseringsaspect nader te bestuderen en vorm te geven.

Met de leden van de GroenLinks-fractie ben ik van mening dat provinciale staten soms een tegenwicht kunnen vormen tegenover de stad als dominante factor. Dit geldt dan voor de provincie als bestuurslaag in zijn algemeenheid. Om een tegenwicht te kunnen vormen is van belang dat het provinciebestuur slagvaardig is. Een verkleining van provinciale staten kan daaraan een bijdrage leveren doordat daarmee een van de voorwaarden voor een grotere bestuurskracht, en derhalve ook voor een versterking van de provinciale regierol, wordt vervuld.

4. Varianten

De leden van de VVD-fractie vroegen in hoeverre naast het takenpakket van de provincie ook gekeken is naar de oppervlakte en daarmee verband houdende reisafstanden binnen provincies. Zoals gesteld in de memorie

¹ Kamerstukken II 1999–2000, 26 800 VII, nr. 43.

van toelichting hoeft de oppervlakte van een provincie geen relatie te hebben met de hoeveelheid werk van provinciale staten. Niet in te zien is waarom dit een beter criterium zou zijn voor het aantal statenleden dan het aantal inwoners van een provincie. Daarom is niet gekozen het aantal statenleden te koppelen aan de oppervlakte van de provincie. In veel gevallen is het wel zo dat provincies met een hoog inwonertal ook een grotere oppervlakte hebben.

Deze leden vroegen voorts om naast de gepresenteerde varianten een doorrekening te maken waarbij het aantal statenleden varieert tussen 39 en 63. Met betrekking tot dit verzoek merk ik op dat in de notitie «Beperking van het aantal leden van provinciale staten», die mijn ambtsvoorganger op 7 oktober 1999 naar de Tweede Kamer heeft gezonden, drie varianten zijn doorgerekend op de gevolgen voor de samenstelling van provinciale staten. Vervolgens is naar aanleiding van het algemeen overleg over deze notitie een vierde variant doorgerekend, waarna de keuze is gemaakt voor de variant waarbij het minimumaantal zetels op 35 en het maximum aantal zetels op 51 ligt. Uit de doorrekening is geconcludeerd dat alle varianten zich verdragen met de randvoorwaarde van representativiteit van provinciale staten en Eerste Kamer. Onder meer de leden van de VVD-fractie hebben zich tijdens het algemeen overleg over deze notitie uitgesproken voor een verkleining van het aantal leden van provinciale staten overeenkomstig de tweede variant. Gelet op de gevolgde procedure heeft het op dit moment aan de orde stellen van nieuwe varianten niet mijn voorkeur. Een doorrekening van de door deze leden naar voren gebrachte variant is als bijlage I bijgevoegd¹. De gevolgen op de samenstelling van de Eerste Kamer zijn zo exact mogelijk aangegeven. Het individuele stemgedrag van statenleden is echter niet volledig voorspelbaar, zoals bijvoorbeeld bij een beperkt aantal gezamenlijke lijsten van kleinere fracties in provinciale staten. Bij de berekening is uitgegaan van de volgende aantallen:

Aantal zetels	bij inwonertal van	tot en met
39	0	500 000
43	500 001	1 000 000
47	1 000 001	1 500 000
51	1 500 001	2 000 000
55	2 000 001	2 500 000
59	2 500 001	3 000 000
63	meer dan 3 000 000	

Zoals te verwachten was, blijkt uit de berekening dat deze variant tot gevolg heeft dat er minder eenmansfracties buiten provinciale staten zullen vallen ten opzichte van de in het wetsvoorstel voorgestelde variant. Een maximum aantal statenleden van 63 acht ik echter te hoog. Dat levert slechts een kleine verandering op ten opzichte van de huidige situatie. De omvang van provinciale staten in verhouding tot de grootste gemeenteraden blijft dan in diverse provincies onevenredig groot.

De leden van de CDA-fractie vroegen waarom tot een zo grote aanpassing wordt gekomen en waarom deze aanpassing alleen cijfermatig en niet inhoudelijk wordt onderbouwd. De leden van de fractie van GroenLinks vroegen waarom wordt gekozen voor het maximale aantal van 51 leden en het minimale aantal van 35 (variant 2). De keuze voor de variant waarbij het aantal statenzetels varieert tussen 35 en 51 is ingegeven door de uitkomst van het overleg met de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de notitie «Beperking van het aantal leden van provinciale staten». In deze notitie werd een voorkeur uitgesproken voor de in het wetsvoorstel neergelegde variant. De inhoudelijke overwegingen welke hebben geleid tot deze variant zijn dat een verklei-

¹ In de bijlage is – evenals in de bijlagen bij de notitie «Beperking van de omvang van provinciale staten» – geen rekening gehouden met lijstcombinaties, die invloed hebben op de verdeling van de restzetels.

ning substantieel moet zijn om effect te kunnen hebben op de slagvaardigheid van het provinciebestuur en het meer sturen op hoofdlijnen. Bij de kleinste omvang van provinciale staten (35 leden) is aangesloten bij de omvang van provinciale staten, zoals deze voor 1962 bestond. Dit aantal is mede van belang in verband met de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer. Een andere overweging om tot een grote aanpassing te komen is dat de grootste gemeenteraden 45 leden tellen, terwijl deze raden meer taken behartigen dan provinciale staten. Het maximum aantal statenleden zou daarom niet teveel moeten liggen boven het maximum aantal raadsleden.

De leden van de GroenLinks-fractie vroegen waarom de grootte van provinciale staten niet wordt verbonden aan de uitkering uit het Provinciefonds en waarom deze grootte niet wordt overgelaten aan de provincie zelf. In de vierde paragraaf van de memorie van toelichting is reeds aangegeven dat niet valt in te zien waarom de hoogte van een uitkering uit het Provinciefonds een beter criterium zou zijn dan het aantal inwoners. De hoogte van deze uitkering hoeft immers geen relatie te hebben met de hoeveelheid werkzaamheden van provinciale staten. De keuze om het aantal statenzetels niet aan provinciale staten zelf over te laten is gemaakt om politisering van de discussie over het aantal benodigde stemmen per zetel te voorkomen. Hoewel ook dan vaststaat wat het minimum aantal zetels moet zijn, zou toch in de discussie een rol kunnen gaan spelen welke politieke partijen eventueel geen deel meer uit zullen maken van provinciale staten. Het mogelijk maken van dergelijke discussies acht ik ongewenst.

De leden van de fractie van GroenLinks was niet duidelijk in hoeverre het toekomstige takenpakket van de provincies nu verkleind of vergroot wordt, waardoor de omvang van provinciale staten nauwelijks kan worden afgestemd op hun taken. Ook de leden van de SGP-fractie vroegen naar aanleiding van de vergelijking met gemeenteraden of nu de omvang van het takenpakket van de provincie maatgevend zou moeten zijn voor de omvang van provinciale staten dan wel het aantal inwoners en vroegen of het niet beter zou zijn om inhoudelijk te analyseren hoe provinciale staten in vergelijking met gemeenteraden functioneren om op basis daarvan te bezien of aanpassing van het aantal leden noodzakelijk is.

Voor de omvang van provinciale staten acht ik het aantal inwoners een beter criterium dan het aantal taken, aangezien de taakomvang per provincie zich niet objectief is vast te stellen, laat staan wijzigingen daarvan. Ik wijs erop dat – ook bij een vergroting van het provinciale takenpakket – provincies een veel kleiner aantal taken behartigen dan grote gemeenten. Het grotere aantal leden van provinciale staten ten opzichte van gemeenteraden wordt door de taakomvang niet gerechtvaardigd.

5. Gevolgen voor de Eerste Kamer en representativiteit van provinciale staten

De leden van de PvdA-fractie vroegen of de functie ook meegewogen is die provinciale staten hebben bij het kiezen van de Eerste Kamer en vroegen naar de mening van de regering over de vermindering van de aantallen statenleden in relatie tot het kiezen van de leden van de Eerste Kamer.

De leden van de fractie van GroenLinks vroegen zich af of het voorstel niet het gevaar in zich heeft dat de pluriformiteit van de vertegenwoordiging van provinciale staten in het geding komt, omdat de varianten nadelig zijn voor de kleine fracties. Ook wilden deze leden graag een overzicht zien van de gevolgen van de tweede variant op basis van de laatste

verkiezingsuitslagen voor provinciale staten en voor de samenstelling van de Eerste Kamer. Zij misten dit overzicht in de door de Kamer ontvangen bijlagen. Zij vroegen hoe de voorgestelde aantallen zich verhouden tot het gegeven dat Drenthe naar rato van het aantal inwoners over ruim vier maal zo veel statenleden beschikt als de provincies Zuid- en Noord-Holland en wat dit betekent voor de waarde van een stem van een Drents statenlid bij de verkiezing van de Eerste Kamer. De leden van de SGP-fractie vroegen of de inbreuk op de representativiteit verantwoord en de prijs van de wetswijziging wel waard is. Ook vroegen zij of de gevolgen voor de vertegenwoordigers van kleine fracties wel acceptabel waren.

Met betrekking tot de representativiteit van provinciale staten merk ik allereerst op dat bij een vermindering van het aantal statenleden niet te voorkomen is dat sommige partijen niet terugkeren in provinciale staten. Het onmiskenbare gevolg van een vermindering van het aantal zetels van provinciale staten is immers dat daardoor meer stemmen nodig zijn om een zetel te behalen. Dit betekent tevens dat zowel grote als kleine partijen zetels kwijt zullen raken. Uitsluitend partijen die nu in de betreffende provinciale staten slechts één zetel bezetten lopen de kans dat zij door verkleining van de omvang van de staten daaruit geheel zullen verdwijnen. Dit betekent niet per definitie dat kleinere provinciale staten niet representatief kunnen worden geacht voor de inwoners van de provincie. Representativiteit betekent in geen enkel stelsel van representatieve democratie dat iedere groepering van enige omvang een zetel verwerft in het vertegenwoordigend orgaan, laat staan dat ieder individu zijn opvattingen min of meer precies moet kunnen terugvinden onder de vertegenwoordigers. Waar het in het Nederlandse stelsel van evenredige vertegenwoordiging om gaat is, dat er niet een onaanvaardbaar hoge drempel wordt opgeworpen om voor een zetel in aanmerking te kunnen komen. Daarvan is bij de voorgestelde verkleining van provinciale staten geen sprake. Het percentage stemmen dat nodig is om in aanmerking te komen voor een statenzetel is vergelijkbaar met het percentage stemmen dat in gemeenten met meer dan 100 000 inwoners nodig is voor een raadszetel. Ik heb hieronder nogmaals weergegeven welke fracties in welke provincies als gevolg van het wetsvoorstel niet terug zouden keren in provinciale staten op basis van de vorige verkiezingsuitslagen¹:

Provincie	Verdwijvende fracties uit PS bij voorgestelde variant
Drenthe:	Drentse Ouderen Partij
Friesland:	FGF, GPV
Gelderland:	PNG, Leefbaar Gelderland/De Groenen
Limburg:	Nederland Mobiel
Noord-Brabant	FBOF, SGP/GPV/RPF
Noord-Holland	Nederland Mobiel
Utrecht:	De Inwonerspartijen
Zuid-Holland:	Nederland Mobiel

In de notitie «Beperking van het aantal leden van provinciale staten» is een representatieve vertegenwoordiging bij een verkleining van provinciale staten als randvoorwaarde gesteld. Bij provinciale staten is deze representatieve vertegenwoordiging te meer van belang, aangezien daarmee tevens de toegang tot de Eerste Kamer dient te worden gewaarborgd. De kiesdeler mag derhalve niet dermate hoog komen te liggen dat de afspiegeling van de samenleving in provinciale staten en daarmee de Eerste Kamer in betekenende mate in het gedrang komt. Uitgaande van de verkiezingsuitslag van 1999, zouden echter alle partijen die nu in de Eerste Kamer vertegenwoordigd zijn, ook bij onderhavig voorstel vertegenwoordigd blijven. Het voorstel heeft, uitgaande van de verkiezingsuitslag van 1999, dus niet als consequentie dat de kleinere partijen uit de Eerste Kamer verdwijnen.

¹ Ook hierbij is geen rekening gehouden met de invloed van evt. lijstencombinaties op de verdeling van restzetels.

Voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer is de invloed per provincie op de samenstelling van de Eerste Kamer evenredig gerelateerd aan het aantal inwoners van de provincie. De waarde van de stem per statenlid wordt bepaald door het aantal inwoners van de provincie te delen door het honderdvoud van het aantal leden van provinciale staten. Een vermindering van het aantal zetels leidt tot een hogere stemwaarde per statenlid, omdat het aantal inwoners dat hij vertegenwoordigt toeneemt. Dat geldt voor ieder statenlid, ongeacht de provincie waarvan hij statenlid is. Per saldo blijft de invloed per provincie op de samenstelling van de Eerste Kamer ongewijzigd. De verdeling van de zetels in de Eerste Kamer op basis van de uitslag van de in 1999 gehouden verkiezing van provinciale staten is bij de in het wetsvoorstel voorgestelde variant als volgt:

PARTIJ	HUIDIG ZETELAANTAL EK	ZETELAANTAL EK BIJ VOORSTEL
VVD	19	20
CDA	20	20
PvdA	15	16
GroenLinks	8	8
D66	4	4
GPV/RPF	4	2
SGP	2	2
SP	2	2
OSF	1	1
OLG	0	0
NM-Unie55+	+0	0

De berekening van de gevolgen van de in het wetsvoorstel opgenomen variant is als bijlage opgenomen bij de notitie «Beperking van het aantal leden van provinciale staten». Voor de goede orde is de berekening van deze gevolgen van de in het wetsvoorstel opgenomen variant voor de samenstelling van de Eerste Kamer als bijlage II bij deze nota gevoegd. In deze berekening zijn ook de gevolgen per provincie voor de samenstelling van provinciale staten zichtbaar. Opgemerkt zij nog dat de effecten op de samenstelling van de Eerste Kamer zo exact mogelijk zijn weergegeven. Het individuele stemgedrag van statenleden is echter – mede gelet op het geheime karakter van de stemming – niet volledig voorspelbaar. Daarnaast geldt dat bij een beperkt aantal kleinere fracties in provinciale staten niet met zekerheid is te zeggen op welke kandidatenlijsten in de Eerste Kamer zij hun stem hebben uitgebracht.

De leden van de PvdA-fractie vroegen voorts of ik voornemens ben een emancipatie-effectrapportage te laten uitvoeren bij voorliggend voorstel. Deze vraag beantwoord ik ontkennend. Uit een in 1996 uitgevoerde emancipatie-effectrapportage over een kabinetsvoorstel tot wijziging van het kiesstelsel voor de Tweede Kamer kunnen namelijk ook conclusies worden getrokken voor de effecten van onderhavig voorstel op de vertegenwoordiging van vrouwen in provinciale staten. In de rapportage wordt de conclusie getrokken dat een verkleining van het aantal zetels in het algemeen nadelig uitwerkt voor de vertegenwoordiging van vrouwen. Als oorzaak hiervan wordt aangewezen de grotere concurrentie van potentiële kandidaten om gekozen te worden. Vrouwen hebben volgens de rapportage minder hulpbronnen (beroepsopleiding, politieke ambitie, vaardigheden, tijd, etc.) om deze concurrentie aan te gaan. Vrouwelijke kandidaten staan doorgaans ook minder vaak bij de eerste vijf plaatsen op de kandidatenlijst dan mannen.

Overigens zij erop gewezen dat het samenstellen van diverse kandidatenlijsten reeds lange tijd de aandacht van zowel het kabinet als de voorzitters van de politieke partijen heeft, met wie ik op 23 november 2000 ook over dit onderwerp heb gesproken. Zonder uitputtend te willen zijn, noem ik een aantal activiteiten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en

Koninkrijksrelaties, zoals genoemd in het Meerjarenbeleidsplan Emancipatie¹. Er wordt een leidraad ontwikkeld voor werving en selectie van vrouwelijke en allochtone kandidaten bij iedere verkiezing. Ook wordt de scholing van allochtone vrouwen met een politieke ambitie inmiddels al een aantal jaren financieel ondersteund, evenzeer als de actie «Zij aan zij in de raad» van de werkgroep M/V 50/50. Het onderwerp politieke cultuur vormt een onderdeel van de Vernieuwingsimpuls dualisme en lokale democratie. Een verbetering van de politieke cultuur is van belang voor de aantrekkelijkheid van het vervullen van politieke functies en kan in die zin bijdragen aan een meer veelzijdige samenstelling van vertegenwoordigende lichamen.

De leden van de CDA-fractie vroegen voorts of de regering overweegt ook met betrekking tot de omvang van de Eerste Kamer tot een aanpassing van het aantal leden te komen en zo nee, waarom niet. Ook deze vraag beantwoord ik ontkennend. Ik stel hierbij voorop dat ik geen relatie zie tussen het aantal statenleden per provincie en het aantal Eerste-Kamerleden. Het aantal Eerste-Kamerleden staat dan ook geheel los van dit wetsvoorstel. In dit verband wijs ik ook op de notitie «Reflecties over de positie van de Eerste Kamer» van 18 januari 2000². In deze notitie is mijn ambtsvoorganger onder meer uitgebreid ingegaan op de wijze van samenstelling van de Eerste Kamer. Het huidige aantal van 75 leden wordt in deze notitie niet ter discussie gesteld. Ook in dat verband is derhalve niet overwogen om het aantal leden van de Eerste Kamer te verminderen.

6. Het aantal gedeputeerden

De leden van de PvdA-fractie vroegen wat de argumentatie is om ook een maximum aantal gedeputeerden te geven indien er deeltijdgedeputeerden zijn en vroegen of overwogen is een percentage van het aantal statenleden als maximum van het aantal gedeputeerden te noemen naar het voorbeeld van het aantal voltijdwethouders (20%). De leden van de GroenLinks-fractie vroegen of door de vermindering van het aantal gedeputeerden het dagelijks bestuur van de provincie niet in het gedrang zal kunnen komen en wat de reactie op het voorstel is van de verschillende provinciale gedeputeerden. Zij stelden dat in een duaal stelsel het aantal gedeputeerden ten opzichte van het aantal statenleden geen enkel verschil meer uitmaakt. Tenslotte vroegen deze leden naar mijn opvatting inzake de vraag of de beperking van het aantal deeltijdgedeputeerden met name vrouwen en personen die een parttime functie zoeken, zal weerhouden te solliciteren in een dualistisch stelsel, waarin ook gedeputeerden buiten provinciale staten zouden kunnen worden aangezocht.

Het vaststellen van een maximum aantal gedeputeerden strekt ertoe te voorkomen dat er een onevenwichtige verhouding ontstaat tussen het aantal leden van provinciale staten en het aantal leden van gedeputeerde staten. Daarnaast is in artikel 35 van de Provinciewet tevens een maximum van het aantal deeltijdgedeputeerden bepaald. Deze norm moet voorkomen dat de benoeming van een of meer gedeputeerden in deeltijd leidt tot een aanzienlijke vergroting van de formatieruimte van het college. Een verlaging van het maximum aantal gedeputeerden brengt logischerwijs ook een aanpassing van het maximum aantal gedeputeerden in deeltijd met zich mee. In afwijking van de Gemeentewet is het maximum aantal gedeputeerden niet afhankelijk van het aantal statenleden. Een maximum aantal gedeputeerden van 20% van het aantal statenleden zou in sommige gevallen leiden tot een hoger maximum dan het huidige. Ik ben daarvan geen voorstander. Zoals reeds gesteld in de memorie van toelichting heeft de verlaging op dit moment feitelijk geen gevolgen voor de provincies, aangezien er geen provincies zijn met meer dan acht (voltijd-)gedeputeerden.

¹ Kamerstukken II 2000/2001, 27 061, nr. 3.

² Kamerstukken II, 1999–2000, 26 976, nr. 1.

Het IPO heeft in zijn advies over het wetsvoorstel aangegeven geen bezwaar te hebben tegen de voorgestelde vermindering van het maximum aantal (deeltijd-)gedeputeerden. Aangezien in geen enkele provincie het nieuwe maximum van tien gedeputeerden, waaronder gedeputeerden in deeltijd, wordt bereikt, zie ik niet welke negatieve effecten de verlaging van het maximum zou kunnen hebben op het aantal vrouwen dat in de toekomst zal solliciteren naar een functie als gedeputeerde. De provincie Zuid-Holland heeft op dit moment met acht gedeputeerden het grootste college van gedeputeerde staten.

7. De restzetelverdeling bij de verkiezing van provinciale staten

De leden van de D66-fractie zouden in een ruimer verband dan de verkleining van het aantal statenleden graag een toelichting ontvangen van de regering op de wenselijkheid en mogelijkheid van een nieuwe methode om de restzetels te verdelen en meer specifiek in de richting van de door de D66-fractie voorgestelde methode.

Allereerst benadruk ik dat de wijze van verdeling van restzetels slechts een ondergeschikte rol speelt bij de toedeling van zetels. Het overgrote deel van de zetels wordt immers direct toegewezen aan de lijsten op basis van het aantal malen dat de desbetreffende lijst de kiesdeler heeft behaald. Het in Nederland gehanteerde stelsel van de grootste gemiddelden voldoet in het algemeen goed. Dit stelsel geldt niet voor kleine gemeenteraden. Daarop wordt hieronder nader ingegaan. De voorgestelde verkleining van de omvang van provinciale staten is, zoals ook de leden van de fractie van D66 beamen, op zichzelf geen reden voor wijziging van het stelsel van de toedeling van restzetels. Ik zie ook meer in het algemeen geen redenen voor wijziging van de methode van restzeteltoedeling in de door de D66-fractie voorgestane zin. Hoewel een discussie hierover niet in het kader van dit wetsvoorstel zou moeten worden gevoerd, merk ik ter toelichting van mijn standpunt daarover op dat er evenmin als aan het eind van de jaren '80, toen hierover in het kader van de herziening van de Kieswet eveneens van gedachten werd gewisseld, thans redenen voor een verdere verfijning van het systeem van evenredige vertegenwoordiging zijn. Zoals de Kiesraad in zijn advies van 23 mei 2000 over deze aangelegenheid terecht opmerkt, is de geringe afwijking van de evenredigheid in mathematische zin die de geldende restzetelverdelingssystemen met zich brengen, geen reden voor een ander standpunt. Ik voeg daaraan toe dat toedeling van restzetels nooit strikt evenredig kan, juist omdat het om de verdeling van resten gaat.

De leden van de GPV- en RPF-fracties stelden voor om de systematiek van de grootste overschotten, zoals ook gebruikt bij kleine gemeenten, te gebruiken bij de verdeling van restzetels bij de verkiezing van leden van provinciale staten en vroegen naar het oordeel van de regering hierover. De reden voor de keuze van toedeling van restzetels volgens het systeem van de grootste overschotten in kleine gemeenten is geweest, dat daar de kans te groot werd geacht dat een partij die de meerderheid van de stemmen behaalt toch niet de meerderheid van de zetels krijgt. Deze situatie kan zich wel voordoen bij het stelsel van de grootste gemiddelden, met name bij kleine colleges, en niet bij het stelsel van de grootste overschotten. Aan het stelsel van de grootste overschotten kleven echter zodanige nadelen ten opzichte van zogenoemde delerstelsels zoals het stelsel van de grootste gemiddelden, dat ik invoering van dat stelsel voor vertegenwoordigende organen die uit negentien of meer leden bestaan, niet overweeg. Het belangrijkste nadeel is dat zich bij dit stelsel de zogenoemde Alabama-paradox kan voordoen, die inhoudt dat het kan voorkomen dat een partij bij gelijkblijvende politieke verhoudingen juist minder zetels zou krijgen als het vertegenwoordigend orgaan meer zetels

zou tellen, of juist meer zetels zou krijgen wanneer het vertegenwoordigend orgaan minder zetels zou tellen. Verder is een nadeel van het stelsel van de grootste overschotten dat het de zetels minder evenredig verdeelt dan een delermethode. Dit vloeit voort uit het feit dat bij toedeling van restzetels op basis van overschotten, geen rekening wordt gehouden met het totale aantal op de lijst uitgebrachte stemmen.

8. Rechtspositie leden provinciale staten

Vrijwel alle fracties legden een verband tussen het wetsvoorstel en de wenselijkheid van verbeteringen van de materiële rechtspositie van statenleden. De leden van de PvdA-fractie vroegen of bij een vermindering van het aantal statenleden de rechtspositie van de leden van provinciale staten moet worden verbeterd en, zo ja, hoe de rechtspositie van deze leden kan worden verbeterd. Zij vroegen naar de visie van de regering op mogelijke verbeteringen en het moment van beschikbaarheid van deze verbeteringen. Daarnaast vroegen zij of de regering van mening is dat het wenselijk is om ook aanbevelingen te doen voor het beperken van de werkdruk en hierover met de provincies van gedachten te wisselen. De leden van de CDA-fractie was niet duidelijk waarom wel wordt gekozen voor vermindering van het aantal statenleden en dus een taakverzwaring van de leden van de kleinere provinciale staten, maar niet voor een verbetering van de rechtspositie en de ondersteuning van deze leden. Ze waren van mening dat in ieder geval het mogelijk vrijvallende budget moet worden aangewend voor verbetering in de rechtspositie van leden van provinciale staten. Ook de leden van de D66-fractie stonden in beginsel positief tegenover de gedachte van het IPO om het budget voor statenleden te handhaven, als het aantal leden van provinciale staten wordt verminderd. De leden van de D66-fractie meenden dat het totale spectrum van bezoldiging, faciliteiten en ondersteuning in deze discussie moet worden betrokken. De leden van de fractie van GroenLinks waren van mening dat de werkdruk eigenlijk nu al te hoog is en dat deze nog groter zou worden in een situatie met minder statenleden. Het tijdsbeslag in de middelgrote en kleinere statenfracties bedraagt volgens deze leden veelal zo'n 15 tot 20 uur per week per fractielid. Het werk beslaat niet alleen het werk in de staten, zo gaven deze leden aan, maar ook werkbezoeken en overleggen. De vergoedingen zouden gebaseerd zijn op 11 uur per week, terwijl in de praktijk sprake is van een 15 tot 20-urige taak per week per fractielid. De leden van de GroenLinks-fractie vroegen waarom de verkleining van provinciale staten niet in samenhang met verbetering van de rechtspositie van en voorzieningen voor statenleden wordt behandeld. De leden van de SGP-fractie stelden eveneens vragen over het verband tussen vermindering van het ledental van provinciale en gedeputeerde staten en de materiële rechtspositie van die leden. Zij vreesden dat vermindering van het aantal leden ertoe zal leiden dat minder politieke ambtsdragers relatief meer werk zullen moeten verrichten. Ze vroegen of de regering niet met hen van mening is dat een verzwaring van de werklast van de statenleden te verwachten valt en dat die een verbetering van de rechtspositie tot gevolg moet hebben.

Met de Tweede Kamer alsmede met het Interprovinciaal Overleg vindt overleg plaats over diverse aspecten van de rechtspositie van de leden van provinciale en gedeputeerde staten. Deze discussie geschiedt overigens in een breder kader en heeft tevens betrekking op bestuurlijke functies bij gemeenten. In het Algemeen overleg met de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is op 11 oktober 2000 de notitie behandeld inzake de rechtspositie van politieke ambtsdragers in gemeenten en provincies¹. In deze notitie is ten aanzien van gemeenteraadsleden en leden van provinciale staten gesteld dat de regering hecht aan een sterke maatschappelijke worteling van deze volksverte-

¹ Kamerstukken II 2000/2001, 27 263.

genwoordigers. Deze is het best gewaarborgd door een hoofdfunctie elders in de maatschappij. Professionalisering van het raads- en statenlidmaatschap is daarom niet wenselijk. Verbetering van de rechtspositie van de raads- en statenleden dient dan ook niet zozeer te worden gezocht in het verhogen van de vergoedingen. Overigens zou het ook een onwenselijke ontwikkeling zijn als het lidmaatschap van gemeenteraden en provinciale staten – gestimuleerd door hogere vergoedingen – als fulltime werk wordt ingevuld. In de genoemde notitie is uiteengezet dat verbeteringen kunnen worden aangebracht door mogelijke belemmeringen weg te nemen voor kandidaten voor de politieke functies. In het Algemeen overleg heb ik toegezegd om in de loop van het voorjaar 2001 met de Kamer overleg te zullen voeren over de rechtspositionele voorstellen; dit overigens met name in verband met het functiewaarderingsonderzoek wethouders dat nu wordt verricht. Op basis van de rapportage zal in april besluitvorming door het kabinet kunnen plaatsvinden, opdat – in verband met eventuele financiële consequenties – de voorstellen kunnen worden betrokken bij de beraadslagingen over de voorjaarsnota. Behalve de primaire arbeidsvoorwaarden moeten dan ook de secundaire arbeidsvoorwaarden aan de orde komen. Door mij is toegezegd daarnaast ook tot een nader oordeel te komen over de positie van raads- en statenleden. Het voornemen is om tijdig over alle onderwerpen die aan de orde zijn tot beslissingen te komen, zodat voor de volgende verkiezingen duidelijk is verwoord hoe de rechtspositie van politieke ambtsdragers in gemeenten en provincies wordt vormgegeven.

De bovengenoemde rechtspositionele maatregelen kunnen echter niet in direct verband worden gebracht met het onderhavig wetsvoorstel. Het zou in ieder geval onjuist zijn als aan de verkleining van de omvang van provinciale staten een verhoging van de vergoeding van de werkzaamheden wordt gekoppeld. De veronderstelling dat vermindering van het aantal leden van de staten moet leiden tot een taakverzwaring en een verhoging van de werkdruk van de individuele statenleden staat haaks op de doelstellingen van het wetsvoorstel. Uitgangspunt dient te zijn dat statenleden aan hun functie meer als volksvertegenwoordiger invulling geven. Het wetsvoorstel beoogt een randvoorwaarde te bieden voor meer slagvaardigheid en bestuurskracht in de provinciale besluitvorming. Het effect van een verkleining van de staten gaat verloren, wanneer minder statenleden harder gaan werken om hetzelfde werk te blijven doen. Voor wat betreft de mogelijkheden om de werkdruk van statenleden te beperken wijs ik op de mogelijkheden van provincies om zelf regelingen te treffen met betrekking tot fractie-ondersteuning. Zoals reeds in paragraaf 2 is uiteengezet, is in het voorontwerp van wet dualisering gemeentebestuur daarnaast voorzien in een wettelijk recht van de raad op ambtelijke bijstand.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K. G. de Vries

Zeeland

Inwoners: 369 900
 Kiesgerechtigden: 280 000
 Opkomst: 134 525
 Kiesdeler: 3449

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
VVD	27 623	8,01	8	3 069		2 762	9	10	- 1	
CDA	27 212	7,89	7	3 402	3 024		9	10	- 1	
PvdA	23 585	6,84	6	3 369		2 948	7	8	- 1	
SGP	18 032	5,23	5	3 005			5	7	- 2	
D66	5 248	1,52	1	2 624			1	1	0	
GI/Delta										
Anders	11 310	3,28	3	2 828			3	4	- 1	
RPF/GPV	8 358	2,42	2	2 786			2	3	- 1	
ZVV	10 813	3,13	3	2 703			3	4	- 1	
		39	35				39	47		

Drenthe

Inwoners: 464 700
 Kiesgerechtigden: 307 000
 Opkomst: 186 644
 Kiesdeler: 4786

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
PvdA	53 611	11,20	11	4 468		4 124	12	15	- 3	
VVD	40 394	8,44	8	4 488	4 039		9	11	- 2	
CDA	38 326	8,00	8	4 258		3 833	9	10	- 1	
D66	12 655	2,64	2	4 218			2	3	- 1	
GPV/RPF	10 733	2,24	2	3 578			2	3	- 1	
GroenLinks	16 688	3,49	3	4 172			3	5	- 2	
OPD	10 503	2,19	2	3 501			2	3	- 1	
Drentse Ouderen Partij	3 734	0,78	0	3 734			0	1	- 1	
		39	36				39	51		

Flevoland

Inwoners: 306 750
 Kiesgerechtigden: 213 500
 Opkomst: 91 252
 Kiesdeler: 2340

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
VVD	27 071	11,57	11	2 256		2 082	13	14	- 1	
CDA	16 206	6,93	6	2 315	2 026		7	10	- 3	
PvdA	16 071	6,87	6	2 296		2 009	7	8	- 1	
D66	6 395	2,73	2	2 132		1 599	3	3	0	
RPF/GPV	7 707	3,29	3	1 927			3	4	- 1	
AOV/Unie										
55+/Sen.2000	2 736	1,17	1	1 368			1	1	0	
GroenLinks	10 185	4,35	4	2 037			4	5	- 1	
SGP	3 545	1,52	1	1 773			1	2	- 1	
		39	34				39	47		

¹ De inwonertallen zijn gelet op artikel 1, tweede lid, van de Provinciewet de aantallen van 1 januari 1998 (CBS) m.u.v. Flevoland. Bij deze provincie is uitgegaan van 1 januari 1999. De kiesdeler is afgerond op hele getallen.

Friesland

Inwoners: 618 100
 Kiesgerechtigden: 483 000
 Opkomst: 254 260
 Kiesdeler: 5913

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
CDA	77 811	13,16	13	5 558			5 187	14	18	-3
PvdA	64 010	10,83	10	5 819	5 334			12	14	-2
VVD	40 122	6,79	6	5 732		5 015		7	9	-2
FNP	21 321	3,60	3	5 330				3	4	-1
D66	8 550	1,45	1	4 275				1	1	0
GroenLinks	22 266	3,77	3	5 567		4 453		4	5	-1
RPF/SGP	9 367	1,58	1	4 684				1	2	-1
FGF	5 272	0,89	0	5 272				0	1	-1
GPV	5 541	0,94	0	5 541			2 771	1	1	0
		43	37					43	55	

Gelderland

Inwoners: 1 895 700
 Kiesgerechtigden: 1 450 000
 Opkomst: 677 734
 Kiesdeler: 13 289

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
VVD	154 495	11,63	11	12 875		11 884		12	18	-6
CDA	167 315	12,59	12	12 870		11 951		14	19	-5
PvdA	125 579	9,45	9	12 558			11 416	10	14	-4
D66	37 510	2,82	2	12 503			9 378	3	4	-1
RPF/GPV	40 423	3,04	3	10 106				3	5	-2
SGP	36 551	2,75	2	12 184			9 138	3	4	-1
GroenLinks	64 459	4,85	4	12 892	10 743			5	7	-2
PNG	11 630	0,88	0	11 630				0	1	-1
SP	20 262	1,52	1	10 131				1	2	-1
Leefbaar Gelderland/De Groenen	8 665	0,65	0	8 665				0	1	-1
		51	44					51	75	

Groningen

Inwoners: 558 000
 Kiesgerechtigden: 440 000
 Opkomst: 226 398
 Kiesdeler: 5265

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Verschil
PvdA	66 704	12,67	12	5 131		4 765		14	17	-3
VVD	41 121	7,81	7	5 140	4 569			8	11	-3
CDA	43 173	8,20	8	4 797			4 317	9	11	-2
D66	11 916	2,26	2	3 972				2	3	-1
GPV	14 163	2,69	2	4 721				3	4	-1
GroenLinks	25 537	4,85	4	5 107		4 256		5	6	-1
SP	7 563	1,44	1	3 782				1	2	-1
RPF/SGP	5 970	1,13	1	2 985			3 541	1	1	0
		43	37					43	55	

Limburg

Inwoners: 1 137 900
 Kiesgerechtigden: 904 000
 Opkomst: 384 098
 Kiesdeler: 8172

	Stemmen		Gem.per zetel +1		Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel		Totaal	PS'99	Verschil
CDA	131 191	16,05	16	7 717		7 288	17	23	- 6
VVD	72 235	8,84	8	8 026	7 224		9	12	- 3
PvdA	59 301	7,26	7	7 413		6 589	8	10	- 2
PNL	34 642	4,24	4	6 928			4	6	- 2
D66	19 033	2,33	2	6 344			2	3	- 1
GroenLinks	31 137	3,81	3	7 784	6 227		4	5	- 1
OU55/SOL	8 050	0,99	0	8 050	4 025		1	1	0
SP	16 417	2,01	2	5 472			2	2	0
Nederland									
Mobiel	7 319	0,90	0	7 319			0	1	- 1
		47	42				47	63	

Noord-Brabant

Inwoners: 2 319 300
 Kiesgerechtigden: 1 730 000
 Opkomst: 802 963
 Kiesdeler: 14 599

	Stemmen		Gem.per zetel +1		Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel		Totaal	PS'99	Verschil
CDA	269 057	18,43	18	14 161		13 453	19	28	- 4
VVD	188 052	12,88	12	14 466	13 432		13	19	- 2
PvdA	137 393	9,41	9	13 739			9	14	- 1
D66	46 302	3,17	3	11 576			3	4	0
AOV/Unie55+/ Senioren2000	17 387	1,19	1	8 694			1	1	0
GroenLinks	69 477	4,76	4	13 895		11 580	5	7	- 1
SP	43 355	2,97	2	14 452	10 839		3	4	0
Fed. Brabantse Onafh. Fracties	14 310	0,98	0	14 310	7 155		1	1	0
SGP/GPV/RPF	14 206	0,97	0	14 206		7 103	1	1	0
		55	49				55	79	

Noord-Holland

Inwoners: 2 486 100
 Kiesgerechtigden: 1 818 600
 Opkomst: 773 574
 Kiesdeler: 14 065

	Stemmen		Gem.per zetel +1		Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel		Totaal	PS'99	Verschil
VVD	224 966	15,99	15	14 060	13 233	12 498	17	24	- 7
PvdA	152 181	10,82	10	13 835	12 682		11	16	- 5
CDA	130 457	9,28	9	13 046		11 860	10	14	- 4
D66	54 829	3,90	3	13 707		10 966	4	5	- 1
GroenLinks	110 241	7,84	7	13 780	12 249		8	12	- 4
AOV/ OuderenUnie									
55+	20 955	1,49	1	10 478			1	2	- 1
RPF/GPV/ SGP	19 814	1,41	1	9 907			1	2	- 1
SP	25 419	1,81	1	12 710		8 473	2	2	0
NH Anders/ De Groenen	17 599	1,25	1	8 800			1	1	0
Nederland									
Mobiel	11 729	0,83	0	11 729			0	1	- 1
		55	48				55	79	

Overijssel

Inwoners: 1 063 500
 Kiesgerechtigden: 800 000
 Opkomst: 402 898
 Kiesdeler: 8572

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Vershil
CDA	135 336	15,79	15	8 495		7 961	7 519	17	22	- 5
VVD	71 409	8,33	8	7 934			7 141	9	12	- 3
PvdA	74 323	8,67	8	8 258			7 432	9	12	- 3
D66	16 925	1,97	1	8 463	5 642			2	2	0
RPF	19 803	2,31	2	6 601				2	3	- 1
GPV	16 762	1,96	1	8 381		5 587		2	3	- 1
GroenLinks	33 419	3,90	3	8 355		6 684		4	5	- 1
SGP	13 552	1,58	1	6 776				1	2	- 1
SP	11 179	1,30	1	5 590				1	2	- 1
		47	40					47	63	

Utrecht

Inwoners: 1 088 600
 Kiesgerechtigden: 812 212
 Opkomst: 388 866
 Kiesdeler: 8274

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Vershil
VVD	103 155	12,47	12	7 935		7 368	6 068	14	18	- 4
CDA	76 443	9,24	9	7 644			6 949	10	13	- 3
PvdA	56 850	6,87	6	8 121	7 106			7	10	- 3
D66	28 789	3,48	3	7 197				3	5	- 2
GroenLinks	51 076	6,17	6	7 297				6	8	- 2
RPF/GPV	27 277	3,30	3	6 819				3	4	- 1
SGP	15 210	1,84	1	7 605			5 070	2	2	0
SP	12 085	1,46	1	6 043				1	2	- 1
de Inwoners- partijen	7 555	0,91	0	7 555			3 778	1	1	0
		47	41					47	63	

Zuid-Holland

Inwoners: 3 359 000
 Kiesgerechtigden: 2 350 000
 Opkomst: 1 047 763
 Kiesdeler: 16 631

	Stemmen			Gem.per zetel +1	Gem. aantal stemmen bij toewijzing van volgende restzetel			Totaal	PS'99	Vershil
VVD	284 319	17,10	17	15 796		14 964	14 216	19	24	- 5
CDA	195 846	11,78	11	16 321	15 065		13 989	13	16	- 3
PvdA	189 670	11,40	11	15 806		14 590		12	16	- 4
D66	68 110	4,10	4	13 622				4	5	- 1
SGP	55 935	3,36	3	13 984				3	5	- 2
RPF/GPV	53 684	3,23	3	13 421				3	4	- 1
SP	39 020	2,35	2	13 007				2	3	- 1
GroenLinks	97 450	5,86	5	16 242		13 921		6	8	- 2
Nederland Mobiel	13 715	0,82	0	13 715				0	1	- 1
Onafhankelij- ken ZH	23 152	1,39	1	11 576				1	1	0
		63	57					63	83	

De effecten van een verkleining van de omvang van Provinciale Staten op de samenstelling van de Eerste Kamer bij minimaal 39 en maximaal 63 zetels

Zeeland

Inwoners 370 334
Stemwaarde 95

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	9	855										
CDA	9		855									
PvdA	7			665								
SGP	5							475				
D66	1					95						
GI/Delta												
Anders	3				285							
RPF/GPV	2						190					
ZVV	3										285	
	39											

Drenthe

Inwoners 466 695
Stemwaarde 120

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
PvdA	12			1 440								
VVD	9	1 080										
CDA	9		1 080									
D66	2					240						
GPV/RPF	2						240					
GroenLinks	3				360							
OPD	2										240	
	43											

Flevoland

Inwoners 306 750
Stemwaarde 79

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	13	1 027										
CDA	7		553									
PvdA	7			553								
D66	3					237						
RPF/GPV	3						237					
AOV/Unie												
55+/Sen.2000	1											79
GroenLinks	4				316							
SGP	1							79				
	39											

Friesland

Inwoners 620 940
Stemwaarde 144

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	14		2 016									
PvdA	12			1 728								
VVD	7	1 008										
FNP	3										432	
D66	1					144						
GroenLinks	4				576							
RPF/SGP	1						144					
GPV	1						144					
	43											

Gelderland

Inwoners 1 906 099

Stemwaarde 374

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	12	4 488										
CDA	14		5 236									
PvdA	10			3 740								
D66	3					1 122						
RPF/GPV	3						1 122					
SGP	3							1 122				
GroenLinks	5				1 870							
SP	1								374			
	51											

Groningen

Inwoners 559 715

Stemwaarde 130

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
PvdA	14			1 820								
VVD	8	1 040										
CDA	9		1 170									
D66	2					260						
GPV	3						390					
GroenLinks	5				650							
SP	1								130			
RPF/SGP	1						130					
	43											

Limburg

Inwoners 1 138 846

Stemwaarde 242

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	17		4 114									
VVD	9	2 178										
PvdA	8			1 936								
PNL	4										1 060	
D66	2					484						
GroenLinks	4				968							
OU55/SOL	1											242
SP	2								484			
	47											

Noord-Brabant

Inwoners 2 336 867

Stemwaarde 425

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	19		8 075									
VVD	13	5 525										
PvdA	9			3 825								
D66	3					1 275						
Fed. Brabantse												
Onafh. Fracties	1										425	
GroenLinks	5				2 125							
SP	3								1 275			
AOV/Unie55+/ Senioren2000	1											425
SGP/GPV/RPF	1						425					
	55											

Noord-Holland

Inwoners 2 501 274

Stemwaarde 455

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	17	7 735										
PvdA	11			5 005								
CDA	10		4 550									
D66	4					1 820						
GroenLinks	8				3 640							
AOV/ OuderenUnie												
55+	1											455
RPF/GPV/SGP	1						455					
SP	2								910			
NH Anders/De Groenen	1										455	
	55											

Overijssel

Inwoners 1 070 189

Stemwaarde 228

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	17		3 876									
VVD	9	2 052										
PvdA	9			2 052								
D66	2					456						
RPF	2						456					
GPV	2						456					
GroenLinks	4				912							
SGP	1							228				
SP	1								228			
	47											

Utrecht

Inwoners 1 098 470

Stemwaarde 234

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	14	3 276										
CDA	10		2 340									
PvdA	7			1 638								
D66	3					702						
GroenLinks	6				1 404							
RPF/GPV	3						702					
SGP	2							468				
SP	1								234			
de Inwoners- partijen	1										234	
	47											

Zuid-Holland

Inwoners 3 376 137

Stemwaarde 536

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	19	10 184										
CDA	13		6 968									
PvdA	12			6 423								
D66	4					2 144						
SGP	3							1 608				
RPF/GPV	3						1 608					
SP	2								1 072			
GroenLinks	6				3 216							
Onafhankelijk- ken ZH	1									536		
	63											

Totaal aantal uitgebrachte stemmen 157 670**Kiesdeler 2102**

	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
Aantal stemmen	40 448	40 833	30 834	16 322	8 979	6 699	3 980	4 707	770	2 897	1 201
	19,24	19,42	14,67	7,76	4,27	3,19	1,89	2,24	0,37	1,38	0,57
	19	19	14	7	4	3	1	2	0	1	0
Gem. per zetel +1	2 022	2 042	2 056	2 040	1 796	1 675	1 990	1 569	770	1 401	1 201
Restzetel 1			1 927								
Restzetel 2		1 944									
Restzetel 3				1 814							
Restzetel 4	1 926										
Restzetel 5							1 327				
Totaal	20	20	15	8	4	3	2	2		1	
EK'99	19	20	15	8	4	4	2	2		1	

Voorstel II
5 klassen (minimaal 35 en maximaal 51 zetels)
Zeeland
 Inwoners 370 334
 Stemwaarde 106

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	8	848										
CDA	7		742									
PvdA	6			636								
SGP	5							530				
D66	1					106						
GI/Delta												
Anders	3				318							
RPF/GPV	2						212					
ZVV	3										318	
	35											

Drenthe
 Inwoners 466 695
 Stemwaarde 133

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
PvdA	11			1 463								
VVD	8	1 064										
CDA	7		931									
D66	2					266						
GPV/RPF	2						266					
GroenLinks	3				399							
OPD	2										266	
	35											

Flevoland
 Inwoners 306 750
 Stemwaarde 88

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	11	968										
CDA	7		616									
PvdA	6			528								
D66	2					176						
RPF/GPV	3						266					
AOV/Unie												
55+/Sen.2000	1											88
GroenLinks	4				348							
SGP	1							88				
	35											

FrieslandInwoners 620 940
Stemwaarde 159

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	13		2 067									
PvdA	11			1 749								
VVD	7	1 113										
FNP	3										477	
D66	1					159						
GroenLinks	3				477							
RPF/SGP	1						159					
	39											

GelderlandInwoners 1 906 099
Stemwaarde 443

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	11	4 873										
CDA	12		5 316									
PvdA	9			3 987								
D66	2					886						
RPF/GPV	2						886					
SGP	2							886				
GroenLinks	4				1 772							
SP	1								443			
	43											

GroningenInwoners 559 715
Stemwaarde 144

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
PvdA	12			1 728								
VVD	8	1 152										
CDA	8		1 152									
D66	2					288						
GPV	2						288					
GroenLinks	5				720							
SP	1								144			
RPF/SGP	1						144					
	39											

LimburgInwoners 1 138 846
Stemwaarde 265

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	16		4 240									
VVD	8	2 120										
PvdA	7			1 855								
PNL	4										1 060	
D66	2					530						
GroenLinks	3				795							
SP	2								530			
OU55/SOL	1											265
	43											

Noord-BrabantInwoners 2 336 867
Stemwaarde 497

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	17		8 449									
VVD	12	5 964										
PvdA	8			3 976								
D66	3					1 491						
GroenLinks	4				1 988							
SP	2								994			
AOV/Unie55+/ Senioren2000	1											497
	47											

Noord-HollandInwoners 2 501 274
Stemwaarde 532

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	15	7 980										
PvdA	10			5 320								
CDA	8		4 256									
D66	3					1 596						
GroenLinks	7				3 742							
AOV/ OuderenUnie 55+	1											532
RPF/GPV/SGP	1						532					
SP	1								532			
NH Anders/De Groenen	1										532	
	47											

OverijsselInwoners 1 070 189
Stemwaarde 249

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
CDA	16		3 984									
VVD	8	1 992										
PvdA	8			1 992								
D66	2					498						
RPF	2						498					
GPV	2						498					
GroenLinks	3				747							
SGP	1							249				
SP	1								249			
	43											

UtrechtInwoners 1 098 470
Stemwaarde 255

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	12	3 060										
CDA	9		2 295									
PvdA	7			1 785								
D66	3					765						
GroenLinks	6				1 530							
RPF/GPV	3						765					
SGP	2							510				
SP	1								255			
	43											

Zuid-Holland

Inwoners 3 376 137

Stemwaarde 662

	Zetels	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
VVD	15	9 930										
CDA	10		6 620									
PvdA	10			6 620								
D66	3					1 986						
SGP	3							1 986				
RPF/GPV	2						1 342					
SP	2								1 342			
GroenLinks	5				3 310							
Onafhankelij- ken ZH	1									662		
	51											

Totaal aantal uitgebrachte stemmen 157 557**Kiesdeler 2101**

	VVD	CDA	PvdA	GL	D66	GPV/RPF	SGP	SP	OLG	OSF	NM-Unie55+
Aantal Stemmen	41 064	40 668	31 639	16 150	8 747	5 854	4 249	4 489	662	2 653	1 382
	19,54	19,36	15,06	7,68	4,16	2,79	2,02	2,14	0,32	1,26	0,66
	19	19	15	7	4	2	2	2	0	1	0
Gem. per zetel +1	2 053	2 033	1 977	2 019	1 749	1 951	1 416	1 496	662	1 327	1 382
Restzetel 1	1 968										
Restzetel 2		1 937									
Restzetel 3				1 794							
Restzetel 4			1 861								
Totaal	20	20	16	8	4	2	2	2	0	1	0
EK'99	19	20	15	8	4	4	2	2	0	1	0